

Normen en waarden

Normen en waarden zijn belangrijke begrippen die gaan over hoe mensen met elkaar omgaan en wat we goed of fout vinden in de samenleving.

Normen & waarden?

Waarden

Waarden zijn ideeën of principes die mensen belangrijk vinden.

Bijvoorbeeld:

Eerlijkheid – de waarheid vertellen

Respect – iedereen eerlijk behandelen

Vrijheid – jezelf mogen zijn

Zorg – om anderen geven

Verschillende soorten waarden

Waarden zijn allemaal dingen die mensen belangrijk kunnen vinden in hoe je leeft en met anderen omgaat. Ze helpen je kiezen wat je wel of niet doet. Er zijn heel veel verschillende soorten waarden. Zo hebt je bijvoorbeeld:

Persoonlijke waarden – wat jij zelf belangrijk vindt, zoals eerlijkheid of doorzetten.

Sociale waarden – hoe je met anderen omgaat, zoals respect of helpen.

Maatschappelijke waarden – wat belangrijk is voor de samenleving, zoals vrijheid of gelijkheid.

Creative of intellectuele waarden – dingen die te maken hebben met leren en nieuwe ideeën, zoals nieuwsgierigheid of fantasie.

Er is geen goed of fout

Iedereen vindt andere dingen belangrijk in het leven. Dat noemen we waarden. Niet iedereen heeft dezelfde waarden – en dat is helemaal oké. Er is geen goed of fout. Wat jij belangrijk vindt, zegt iets over wie jij bent en hoe jij met anderen omgaat.

De één hecht veel waarde aan eerlijkheid, de ander aan vriendschap, respect, nieuwsgierigheid of leren. Iedereen kiest wat bij hem of haar past.

Ook in de klas hebben leerlingen verschillende waarden. Dat maakt juist dat we van elkaar kunnen leren en elkaar beter kunnen begrijpen. Hieronder zie je een paar voorbeelden:

- Als je eerlijkheid belangrijk vindt, probeer je altijd de waarheid te zeggen.
- Als je respect belangrijk vindt, laat je anderen uitpraten en luister je goed.
- Als je vrijheid belangrijk vindt, wil je graag je eigen keuzes maken en jezelf kunnen zijn.
- Als je zorg belangrijk vindt, help je anderen en let je goed op hoe iemand zich voelt.

Wat vind jij belangrijk in hoe mensen met elkaar omgaan?

Onderstreep in elke lijst de waarden die jij belangrijk vindt.
Je hoeft niet te kiezen wat een ander kiest het gaat om wat bij jou past.

Persoonlijke waarden

- ☐ Eerlijkheid
- ☐ Respect
- ☐ Vrijheid
- ☐ Verantwoordelijkheid
- ☐ Vertrouwen
- ☐ Zelfstandigheid
- ☐ Zelfrespect
- ☐ Doorzettingsvermogen
- ☐ Moed
- ☐ Geduld
- ☐ Openheid
- ☐ Dankbaarheid
- ☐ Zelfbeheersing
- ☐ Bescheidenheid
- ☐ Discipline
- ☐ Integriteit
- ☐ Trots
- ☐ Trouw
- ☐ Ambitie
- ☐ Rechtvaardigheid

Maatschappelijke waarden

- ☐ Gelijkheid
- ☐ Vrede
- ☐ Tolerantie
- ☐ Democratie
- ☐ Gelijkwaardigheid
- ☐ Diversiteit
- ☐ Leefbaarheid
- ☐ Duurzaamheid
- ☐ Rechtvaardigheid
- ☐ Open samenleving
- ☐ Burgerschap
- ☐ Milieubewustzijn
- ☐ Dierenwelzijn
- ☐ Gezondheid
- ☐ Veiligheid
- ☐ Vrijheid van meningsuiting
- ☐ Onderwijs
- ☐ Geloofsvrijheid
- ☐ Zorg voor ouderen en kwetsbaren

Sociale waarden

- ☐ Samenwerken
- ☐ Zorgzaamheid
- ☐ Verdraagzaamheid
- ☐ Solidariteit
- ☐ Betrouwbaarheid
- ☐ Hulpvaardigheid
- ☐ Vriendschap
- ☐ Loyaliteit
- ☐ Delen
- ☐ Empathie
- ☐ Mededogen
- ☐ Gastvrijheid
- ☐ Beleefdheid
- ☐ Eerbied
- ☐ Meeleven
- ☐ Duidelijkheid
- ☐ Gehoorzaamheid
- ☐ Vergevingsgezindheid
- ☐ Omzien naar elkaar

Creatieve of intellectuele waarden

- ☐ Nieuwsgierigheid
- ☐ Creativiteit
- ☐ Kritisch denken
- ☐ Zelfontplooiing
- ☐ Kennis
- ☐ Onderzoekend zijn
- ☐ Leergierigheid
- ☐ Oplossingsgerichtheid
- ☐ Innovatie en fantasie.

Normen

Normen zijn afspraken of regels over hoe we met elkaar omgaan. Ze komen voort uit de waarden die we belangrijk vinden. Ze geven aan hoe je je hoort te gedragen. Waar waarden gaan over wat mensen belangrijk vinden, gaan normen over wat we doen. Het zijn gedragsregels die laten zien hoe we die waarden in de praktijk brengen.

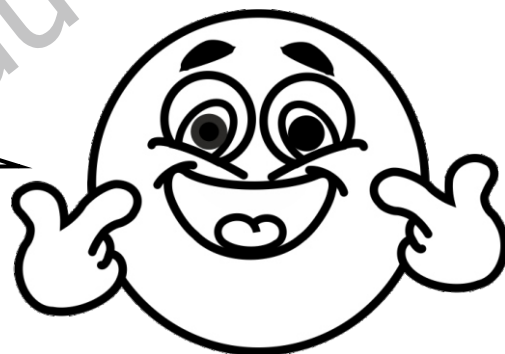
Voorbeelden van normen

Bij de waarde eerlijkheid hoort bijvoorbeeld de norm: je liegt niet en je speelt niet vals.
Bij de waarde respect hoort de norm: je luistert naar anderen en scheldt niemand uit.
Bij de waarde zorg hoort de norm: je helpt iemand die verdrietig is of hulp nodig heeft.
Bij de waarde vrijheid hoort de norm: iedereen mag zeggen wat hij of zij denkt – zolang je een ander niet kwetst.

Normen kunnen verschillen

Niet in elke groep of cultuur gelden dezelfde normen. Wat in de ene familie, school of land normaal is, kan ergens anders juist niet zo zijn. Toch hebben we in Nederland ook gezamenlijke normen, zodat we goed kunnen samenleven. Die leggen we soms vast in wetten (zoals het verbod op discriminatie of geweld).

"Ik respecteer jouw standpunt, maar ik zie dat anders! Ben je het niet met mij eens? Dat mag! Maar kun jij mijn standpunt ook respecteren?"

Normen leer je van anderen

Je leert normen van je ouders, leerkrachten, vrienden en de samenleving. Soms spreek je ze af met elkaar, zoals in de klas: We luisteren naar elkaar, we laten iedereen uitpraten, we pesten niet.

Samengevat

Waarden zijn de dingen die jij belangrijk vindt.

Normen zijn de regels of gewoontes die daaruit voortkomen.
Ze helpen ons om samen respectvol, eerlijk en veilig te leven.

Opdracht: Wat vind jij belangrijk?

Kijk nog eens naar de vorige bladzijde. Kies één waarde die jij belangrijk vindt uit de lijsten. Bedenk daarna welke norm (gedragsregel) daarbij past.

Voorbeeld:

Ik vind **respect** belangrijk.

Daarom vind ik dat je **anderen moet laten uitpraten en niemand uitlacht**.

Nu jij!

Schrijf jouw antwoord op in deze zin:

Ik vind _____ belangrijk.

Daarom vind ik dat je _____ moet doen.

Van denken naar doen – op je smartphone

Je hebt net gelezen wat waarden zijn – de dingen die jij belangrijk vindt – en hoe daaruit normen ontstaan: regels voor hoe we met elkaar omgaan.

Maar hoe werkt dat in het dagelijks leven?

Bijvoorbeeld... op je smartphone?

Wat doe je als je een kwetsend bericht, een grappig bedoelde maar pijnlijke video, of een roddel doorgestuurd krijgt? Dan worden waarden en normen opeens heel concreet. Want ook online maak je elke dag keuzes:

- Deel ik dit of niet?
- Wat is respectvol?
- Hoe blijf ik eerlijk en sociaal – ook via mijn scherm?

De boodschap is duidelijk:

Niet alles wat je ontvangt, hoeft je te delen.

Maar... normen en waarden mag je altijd delen!

En hoe doe je dat?

Daar helpen de poster en het kaartje jou bij.

Ze geven duidelijke tips voor wat je wél en wat je juist niet moet doen online.

Wat je beter niet deelt of doorstuurt:

Kwetsende teksten, foto's of filmpjes
Bedreigingen of pesterijen
Roddels, haatberichten of grof taalgebruik
Inbreuk op iemands privacy

Wat je wél kunt doen:

Blokkeer, meld en verwijder nare berichten
App met respect: je bent wat je appt
Denk na voor je iets verstuurt
Wees sociaal – online én offline
Houd je aan afspraken, zeker in het verkeer
Heb respect voor meningen van anderen
Houd privé ook echt privé

Laat zien wat jij belangrijk vindt

De smartphonekaartjes helpen je om deze keuzes bewust te maken.

Past het kaartje in het hoesje van jouw telefoon? Dan heb je een dagelijkse reminder op zak!

Delen? Denk na
Geef respect, en je krijgt het terug
Doe iets als je pesten ziet – ook online